

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. XI. Sponsalia gravi metu extorta, fortè ipso jure valida, non confirmantur juramento.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

stitutione Matrimonii, non possit validum Matrimonium contrahere ex metu, tamen si velit, eò quòd Matrimonium ex sui institutione requirat consensum perfectè liberum. Et hoc valde rationabiliter, ne alioquin passim contrahantur Matrimonia ex metu, cum infelici exitu, id est, cum perpetuà dissensione animorum, ubi tamen requiritur maxima consensus animorum, ad debite sustinenda onera Matrimonii. Enimvero, ut supra diximus, si homines scirent, per copulam coactam revalidari Matrimonium, tam facile cogenter ad copulam, quam ad ipsum contractum, & sic haberent suum intentum; jam autem abstinent ab illa coactione, quia sciunt per eam non revalidari Matrimonium, adeoque minimè asssequi suum intentum.

Quamvis ergo in raro casu posset cedere in bonum privatum contrahentis, quòd posset renuntiare suo favori; equidem generaliter, & per se loquendo, melius est, & bono communi, & bono privato, quòd nequeat renuntiare; sicut quamvis hic & nunc posset expedire tam bono communi, quam privato, quòd Pontifex dispenseret in Matrimonio consummato; equidem absolute in nullo casu potest dispensare, quia si in aliquo casu posset, facile homines fingerent sibi istum casum, & passim dissolverentur Matrimonia, non sine maximo incommodo tam privato, quam communi.

Et consimiliter, licet ex Matrimonio, contracto sine Parocho, in casu particulari posset majus bonum commune sequi, quam damnus; tamen lex illa etiam in illo casu obligat; quia licet ex illo particulari Matrimonio magnum bonum commune, & nullum damnus sequeretur; maximum tamen damnus commune sequeretur ex eo, quòd vel in hoc casu particulari posset Matrimonium sine Parocho valide fieri; quia fingerent sibi homines facile necessitatem, & sic multa Matrimonia manerent dubia & litigiosa.

Idem dico in presenti casu; si quilibet posset renuntiare illi favori, quando cogitur ad Matrimonium, quotidie fierent tales coactiones, & multa Matrimonia manerent dubia & litigiosa, cum de illa renuntiatione exterius non constet.

Et veluti nullum inconveniens est, quòd per legem irritantem Matrimonium clandestinum, aliquando homo constituatur in tali discrimine, ut vel corporis vel animæ mortem subire debeat; ut vel magnum damnus pati, vel mortale crimen committere debeat; ita etiam nullum inconveniens videri debet, quòd idem fiat per legem irritantem Matrimonium coactum; præsertim in sententia Scoti, quæ, ut statim dixi, existimat illud Matrimonium esse irritum jure Divino naturali, id est, jure Divino positivo, ab initio Angelis hominibusque inspirato, non in favorem hujus vel illius personæ particularis, sed ipsius statûs Matrimonialis, qui ut debite subsistat, requirit plenam securitatem, cui securitati, à Deo requisitæ, non potest privatus renunciare. Nisi ergo ex alio motivo liberè velit consentire, vel debet mori, vel debet peccare.

Quinimo, cum etiam illud motivum sit, per se loquendo, intrinsecum, & per consequens Ecclesiæ non possit de eo constare, per se loquendo; non dubito, quin ipsa judicaret Matrimonium invalidum, quando alioquin sufficienter constaret de illato metu. Sed & credo, quòd in conscientia non valeret, ubi Matrimonium clandestinum non valet, cum nec Parochus, nec alii præsentis, possint testari de legitimo consensu, sed tantum de consensu ex metu, ut suppono. Nam si exterius coram Parocho & testibus diceret, se renuntiare suo favori, aut contrahere ex alio motivo, tunc tam in foro externo, quam interno foret Matrimonium validum, saltem probabiliter. Quod sufficit, ut non posset iniire aliud Matrimonium, tamen, secundum aliam opinionem, prius Matrimonium non valeat; quia non licet variare sententiam probabilem, quam aliquis semel amplexus fuit, & juxta quam jam operatus est, quamdiu de ejus improbabilitate non constat, non licet, inquam, variare, quoties libera facultas variandi sententiam, resultat in præjudicium tertii, sicut hic indubie resultaret. Vide quoque de hac variatione diximus Disp. 4. Sect. 11. Conclusionem 5.

Sed nunquid quæ Matrimonii coacti, eadem est ratio sponsalium, ut & ipsa sint nulla, neque juramento confirmantur? Responsio erit

CONCLUSIO XI.

Sponsalia gravi metu extorta, fortè ipso jure valida, non confirmantur juramento.

Nolo hic disputare, an gravis metus tribuat jus resiliendi à sponsalibus ei, qui metum passus fuit: nam posse resiliere, unanimiter omnes concedunt; maxime, quando altera pars metum incussit; immo et si inscià altera parte, à tertio fuisset incussus, ut patet ex dictis supra de Matrimonio.

De quo ergo hic disputatur? An ipso jure sint irrita, saltem jure positivo, si non naturali seu Divino, ita ut ex eis non oriatur impedimentum publicæ honestatis. Quamquam & aliqui existiment, ut alibi vidimus, etiam non oriri hoc impedimentum, tamen

504. Vbi constaret de metu, Ecclesia judicaret Matrimonium invalidum.

505. Gravis metus tribuit jus resiliendi à sponsalibus.

si ipso jure non essent irrita, sed solum irritabilia ad nutum partis lætæ. Quod tamen multò certius est, si ipso jure sint irrita.

506. Probabile est, quòd non sint ipso jure irrita. Et quidem sententia negans hanc irritationem, satis probabilis est, ut ait Sanchez lib. 4. disp. 19. n. 3. Vide Conclusionem 7. in qua contra Pontium ostendimus, promissionem gravi metu extortam, non esse jure naturæ irritam; eo semper salvo, ut metu coactus acceptaverit alterius promissionem, & seipsum voluerit obligare, sicut potuit velle, quamvis non voluisset, si metus abfuisset.

Neque valet argumentum à contractu Matrimonii, quem cum Scoto diximus jure naturæ invalidum; nam manifesta est disparitas, quòd sponsalia semel valida, ob multas causas possint à judice aut privato homine irritari; secus Matrimonium. Ac proinde licet ratio naturalis dicat, & Deus voluerit, ut Matrimonium non subsisteret propter inconvenientiam, quæ sequuntur ex Matrimonio coactio; equidem, cum alià viâ possit obviari inconvenientiis, quæ ex sponsalibus coactis possent resultare, neque ratio naturalis dicat, neque Deus voluit, ut ea à principio essent invalida, quamvis metus tribuat jus ea invalidandi. Et idè etiam jura Ecclesiastica, quæ decernunt, aut potius declarant invaliditatem Matrimonii coacti, nullatenus debent extendi ad sponsalia coacta, cum sit in ipsis diversissima ratio. Maximè, quia per hoc induceretur multorum jurium correctio, disponentium, contractus metu initos, irritandos esse; non autem irritòs ipso jure.

507. Quod probè intelligens Sanchius, qui oppositam tenet sententiam, eamque vocat probabiliorè supra, jus particulare adducit, per quod putat irritari hujusmodi sponsalia. Est autem cap. Ex litteris, de Despons. impub. sequentis tenoris: *Ex litteris tuæ fraternitatis accepimus, quòd puella quædam anno 12. jurata fuit & desponsata cuidam puero novem vel decem annorum: & tempore procedente, de voluntate parentum, potius quam de sua (sicut asserit) ad domum patris pueri adducta: ubi nolens & invita minis parentum impulsâ, moram fecit per annum & amplius, & tandem inde recedens ad domum propriam est regressa. Et infra.*

Cum autem dictus puer nondum ad decimum quartum annum pervenerit, nec ad eandem carnaliter accessum habuerit: Discretionis tuæ saliter respondemus, quòd si puella commonita, ut donec compleat idem puer annum decimum quartum expectet, non duxerit expectandum, ei secundum ea, quæ propòsita sunt, accipiendi alium virum liberam tribuas facultatem. Ubi Glossa verb. Tribuas, inquit: *Arg. contra sup. De illis 1. & cap. A nobis. Sol. illud verum est, quando certum est, quòd sponsalia tenuerunt, hic non*

tenuerunt: & idè datur ei licentia cum alio contrahendi. Ber. Ex hoc ergo tenetur, inquit Sanchez sup. n. 2. constat sponsalia coacta esse in valida ipso jure.

Respondetur neg. Conseq. quia tenetur le loquitur de nolente & invita, ubi: *Ubi nolens & invita. Quid ergo mirum, si sponsalia coacta non teneantur? Quippe debeat esse substantialis consensus. Et hinc additur: De voluntate parentum potius, quam de sua. Ubi Glossa verb. Potius, ait: *Electio & voluntas parativè, quasi dicat, ut inquit Hostiensis Non de sua voluntate. Et ead. Glossa in partitione casus: Nota, inquit, quòd sponsalia vim contracta non tenent, & idè datur licentia contrahendi.**

Sed quid ad hæc Sanchez? Per tenetur intelligendam conditionalem, id est: *si non metum, quod colligit ex his verbis: Minis parentum impulsâ. Nec obstantia ea verba: Nolens & invita; quia in tenetur appellatur vis, ut constat ex c. de electis in 6. ibi: *Si tamen juramentum non dolo præstito. Ubi juramentum non tenetur, appellatur vi præstitum, non enim præcisa potest juramentum non tenetur, sed fit vinculum, quod homo propterea sibi imponit.**

Esto, reponit quispiam, intelligendum cap. Ex litteris, de metu, & non de coactiva; quid tum? Nunquid quis dicitur consentia contrahendi cum alio, si ipso jure fuerant irrita? Nonne coactio est ex justa causa à sponsalibus coactis, idis, resiliere, licentiam habet contrahendi? Ubi, quæso, in illis sponsalia illa ipso jure fuisse irrita? Quidem Glossa sponsalia hic non tenentur, sed hoc commodè intelligi potest, si tenentur, rat resiliere, quæ metu fuerant irrita.

Contra, inquit; agitur ibi de sponsalibus puellæ puberis cum impubere, quæ non sunt dissolvi ante pubertatem, ut patet dictis Sect. 2. Conclus. 1.

Addè: quòd d. cap. Ex litteris, de puellam esse commonendam, ut patet ibi: *Quòd si puella commonita sit, debeat autem illa commonitio, si sponsalia in principio ipso jure fuerant irrita? Immo non illud jus satis salvatur, & commonitio tenetur, dicendo, quòd pars lætæ seu consentientis, habeat jus resiliendi ab hujusmodi sponsalibus, etiam propriâ auctoritate, quæ non sufficenter alioquin constat de metu. Ubi: *Cum enim actionem habeat, ad petendam a judice rescissionem, poterit propriâ auctoritate, utendo ea exceptione, nolle ea contrahere. Cui enim competit actio, eidem competit exceptio, etiam in foro conscientie, & in foro judicis sententiam; arg. Reg. 71. de Reg. jur.**

B
Sacramentum
Matrimonii

juris in 6. Qui ad agendum admittitur, est ad excipiendum multo magis admittendus. Quæ de sumpta est ex l. Inventus, § 56. ff. eod. ibi: Cui damus actiones, eidem & exceptionem competere, multo magis quis dixerit.

Rationem assignat Gloss. in d. Reg. 7. 1. verb. Qui ad agendum, dicens: Cui licet plus, & minus licet, sed plus est agere, quam excipere, ergo si potest primum, multo fortius secundum. Et hinc rectè maritus uxorem suam adulteram, ad se redeuntem non recipit, eò quòd, si nunquam ab eo digressa fuisset, agere posset maritus, ut ab ea separaretur. Ita Canisius in dict. Reg. juris. Ergo similiter in calu proposito, sponsa, metu coacta, non tenetur expectare tempus pubertatis sponsi, quia etiam si pubes esset, adhuc agere posset, ut eum non duceret in maritum.

Præterea; alter qui liberè consensit tenetur sponsionem coactò remittere, quàm vis ipse minimè metum intulerit; quia res metu acquisita, transit eo vitio affecta in quemcumque poss. forem, ut habetur exprisè l. Item si cum exceptione, ff. Quod metus causâ, ibi: In hac actione non queritur utrum is, qui convenitur, an alius metum fecit: sufficit enim hoc docere, metum sibi illatum, vel vim: & ex hac re, eum qui convenitur, etsi crimine careat, lucrum tamen sensisse. Ubi Gloss. verb. Lucrum, ait: Id est, ex causa lucrativa. Idem tamen, si ex causa non lucrativa.

Ergo coactus, viâ quasi compensationis utens, potest resilire à sponsalibus; sicut si nondum rem metu extortam, tradidisset, vel postea occultè accepisset, posset eam retinere. Ac proinde ex dicto cap. Ex literis, non satis probatur, sponsalia illa fuisse ipso jure invalida; sed vel ipso jure invalida, aut certè pro libitu partis læsæ irritabilia.

Porrò in dubio præsumitur valor actûs; arg. l. 80. ff. de Verb. oblig. Quotiens in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi, quo res, de qua agitur, in tuto sit. Ergo cum dubium sit, an sponsalia coacta ipso jure sint invalida, commodissimum videtur id accipi, quo valeant; præsertim cum valor ille nullatenus cedat in præjudicium ejus, qui coactè consensit; sed tantùm in damnum ejus, qui coëgit, seu metu induxit ad consentium. Nam, ut mox dictum fuit, coactus potest pro libito suo à sponsalibus resilire, & secundùm Lessium, ut alibi vidimus, non oritur ex hujusmodi sponsalibus, validis licet, impedimentum publicæ honestatis, si coactus velit resilire, seu uti exceptione contra eum, qui coëgit.

Sed non quid potest coactus resilire, si accesserit juramentum? Respondeo affirmativè, si prius obtinuerit relaxationem juramenti ab Episcopo. Quàm vis enim tale juramentum foret validum in ratione jura-

menti, id est, servari deberet propter reverentiam Dei; equidem non confirmat contractum, id est, non facit, ut ille contractus strictius obliget, quàm sine juramento obligaret, unde ad summum est juramentum per se stans. Quàmquam & hoc neget Sanchez sup. disp. 2. 1. n. 3. cum Aliis multis, quos citat. Et probat 1. quia cap. Ex literis, superius allegatum, per quod irrita sunt sponsalia metu contracta, exprisè loquitur de sponsalibus juratis, ibi: Jurata sunt & desponsata cuidam puero.

Sed hæc probatio nullius momenti est apud eos, qui docent, per illud caput non irritari sponsalia metu contracta. Immo ex illo capite posset obligatio juramenti probari: nam Pontifex Urb. III. scribit Archiepiscopo Pisano, ut tribuat puellæ coactæ liberam facultatem alium virum accipiendi, relaxando scilicet juramentum, quo impediatur, ne liberè posset alium virum accipere.

Probat 2. Sanchez suam opinionem; quia dum contractus aliquis prohibetur ob publicam utilitatem, si juramento stabilitur, nullam parit obligationem, nec relaxatione indiget; sed sponsalia coacta, quæ sunt initium Matrimonii, prohibentur ob publicam utilitatem, sicut & ipsum Matrimonium coactum: oriuntur enim indè seditiones inter conjuges, ac in Republica, malè confulitur educationi prolis; ergo juramentum illis accedens minimè obligat.

Sed nec hæc probatio quidquam valet apud illos, qui putant decretum irritans Matrimonium, & per consequens irritans sponsalia, latum fuisse immediatè intuitu & favore personarum, ad eòque ob utilitatem privatam, quàm vis mediatè, & consequenter id redundet in publicam utilitatem. Ita cenfer Averfa relatus Conclus. præced.

Rogas, quid ego sentiam? Respondeo; sine dubio tutius est, petere relaxationem juramenti; sic quippe evitatur omne omninò periculum peccati, quod alioquin incurritur propter varietatem sententiarum in hac materia. Potest autem & debet Episcopus relaxationem concedere, nullâ aliâ allegatâ causâ, ne alioquin faveat iniquitati, per quam juramentum extortum fuit. Et aliunde huic juramento aliud remedium adhiberi non potest; quia promissio contrahendi Matrimonium, & promissio non retractandi sponsalia, non separantur, neque impleri potest juramentum, nisi per contractum Matrimonii, qui semel validus nequit amplius irritari, quod non habet locum in aliis contractibus.

Et idèd fortè hoc juramentum non indiget relaxatione, cum non possit impleri salvo jure ejus, qui implet, prout impleri potest juramentum solvendi usuras resignandi bene-

Probatio rejicitur.

514. Secunda probatio.

515. Tutius est petere relaxationem juramenti.

516. Fortè non indiget relaxatione.

beneficium, & similia; nam postquam usufructus soluta sunt, repeti possunt ab usufructuario; postquam resignavi beneficium, rursus per Superiorem possunt restitui in priorem statum; at vero postquam contraxi Matrimonium, & consummavi, per hominem non possunt restitui in priorem statum; & ideo conveniens fuit, ut à principio tale juramentum foret invalidum, id est, nullam induceret obligationem Religionis, quia nunquam potest servari, salvo jure ejus, qui injuste coactus fuit; sed semper ad petitionem ejus relaxari debet. Alioquin, sicut statim dixi, negans relaxationem, & ipse quasi cogeret ad Matrimonium; cum ille, qui sic juravit sponsalia, vel debeat contrahere, vel peccare contra suum juramentum.

517.
Illicitum est cogere ad Matr. ex Trid.

Porrò coactionem esse illicitam, satis patet ex Conc. Trident. sess. 14. de reform. Matr. c. 9. sequentis tenoris: *Ita plerumque temporalium Dominorum ac Magistratum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant, ut viros & mulieres sub eorum jurisdictione degentes, maxime divites, vel spem magnæ hereditatis habentes, minis & penis adigant, cum iis Matrimonium invito contrahere, quos ipsi Domini vel Magistratus illis præscripserint. Quare cum maxime nefarium sit, Matrimonii libertatem violare, & ab eis injuriis nasci, à quibus jura expectantur, præcipit S. Synodus omnibus, cujuscumque gradus, dignitatis & conditionis existant, sub anathematis pena, quam ipso facto incurrant, ne quovis modo directè vel indirectè subditos suos vel quoscumque alios cogant, quo minus libere Matrimonia contrahant.*

Occasione hujus Constitutionis plures moventur difficultates à DD. quas sequenti Conclusionem conabimur solvere. Sit itaque

CONCLUSIO XII.

Illicitè Superiores quempiam ad Matrimonium cogunt, nisi lex naturæ id præcipiat. Domini etiam temporales aut Magistratus (sub quibus Reges non solent comprehendì) minis & penis cogentes subditos, aut quosvis alios, ad Matrimonium, excommunicationem incurrunt.

518.
Prima pars Conclus. probatur ex Trid.

Prima pars hujus Conclusionis est certa, & probatur manifestè ex præfata Constitutione Trident. ibi: *Quare cum maxime nefarium sit, Matrimonii libertatem violare.* Quis autem dubitare potest, Superiores violare libertatem Matrimonii, dum aliquem subdi-

torum cogunt ad Matrimonium, quando alioquin non teneret ex jure naturæ contrahere Matrimonium? Sin autem teneretur cum Superior fit minister Dei, juxta Ap. ad Rom. 13. v. 4. & 6. eique ex officio incumbat procurare oblationem legis naturæ; patet, quia tunc in nullo læditur libertas Matrimonii, quæ alioquin jam per naturæ ablata est. Et certum est, quòd de tali coactione non loquatur Concilium Trident. ut patet ex prioribus verbis: *Ita plerumque temporalium Dominorum ac Magistratum mentis oculos terreni affectus atque cupiditates excæcant.* Et infra: *Quare cum maxime nefarium sit, Matrimonii libertatem violare, & ab eis injuriis nasci, à quibus jura expectantur.* Ergo loquitur de coactione injusta, ipsa autem esse non potest coactio subditi ad servantiam legis naturalis.

Unde (inquit Suarez de Cens. lib. 2. sect. 7. n. 6.) Principes vel Magnates, qui promittunt officium aliquod vel favorem, ut aliquem ad tale Matrimonium inducant, & aliter negant se id facturos, si hoc negando, non faciunt injuriam, quia solam gratiam, non incurrunt hanc censuram, quia non cogunt, sed inducunt, quòd longe diversum est: ut si Petrus legem, ut promittat Joanni mille, si Mariam duxerit, & negat, non cogit, sed inducit. Et ita in prædicto censuit Congregatio Romanæ dam responso anno 1573. die 18. si hujusmodi Magnates negent officium ex justitia dare tenentur, vel minime solvere stipendia justa, aut satisfactionem, donec alius ad contrahendum vel illa foemina inducatur, nec censuram, quia reverà est factum coactio. Hæc ille.

Neque sufficit quælibet injustitia, quia ad incurrendam hanc censuram requiritur talis injustitia, quæ sit peccatum mortale; nam culpa debet esse proportionata; hæc autem censura est excommunicatio major, quæ est gravis poena, censuræ majoris, ergo etiam requiritur culpa seu mortalis.

Sed nunquid satis est quælibet injustitia gravis, seu injusta graviter coactio, ut requiritur talis injusta coactio, quæ sit peccatum mortale, cum leges possent cadere in contrarium? Respondent Aliqui, sufficere coactionem, quæ sit peccatum mortale, ut videtur significare illa posteriora verba Tridentini: *Ne quovis modo directè vel indirectè, subditos suos, vel quoscumque alios cogant, quo minus libere Matrimonia contrahant;* quoniam non cogitur meru tali, ut peccatum sit mortale, sic cogi, videtur cogi, quò minus libere contrahat.

Hæc sententia placet Dicastillonio lib. 4.

B
Sacra
Pal